

Suomen ylioppilaskuntien liiton lausunto sivistysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi ammattikorkeakoululain ja yliopistolain muuttamisesta

HE 191/2025 vp

SYL kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

SYL ei kannata esitettyjä muutoksia yliopistolakiin. Esityksellä rajataan opiskelijan oikeuksia nykyisestään sekä kavennetaan keskeisesti sivistyksellisiä perusoikeuksia rajoittamalla samantasoisten opinto-oikeuksien määrää. Esitys ei ole omiaan nostamaan Suomen koulutustasoa.

SYL suhtautuu epäilevästi siihen, kuinka paljon uudistus tosiasiallisesti vapauttaisi koulutuskapasiteettia uusien ensikertalaisten käyttöön. Nykyiselläkin korkeakoulut harjoittavat paikkojen ylitäyttöä sen mukaan, kuinka monen arvioidaan aidosti aloittavan opinnot vastaanottamassaan opiskelupaikassa. Näin ollen resurssit ollaan jo nyt voitu useimmiten mitoittaa oikein. On riskinä, että säännön implementointi kuluttaa enemmän hallinnollista kapasiteettia kuin se vapauttaa.

Haluamme huomauttaa, että jo nykyisellään useita opinto-oikeuksia on verrattain hyvin harvoilla eli noin 2 %:lla opiskelijoista. Lakimuutoksen vaikutukset koulutustason nostoon ja koulutuskapasiteetin vapautumiseen ovat siis parhaimmillaankin erittäin vähäiset.

Arvioimme, että esitetyillä muutoksilla on lisäävä vaikutus nuorten jo nyt kohtuuttomiksi kohonneisiin paineisiin opiskelupaikan valintaan liittyen. Muissa pohjoismaissa on viime vuosina pyritty päinvastaiseen kehitykseen, ja opiskelun rajoitteita on purettu. Esimerkiksi Tanskassa purettiin vuonna 2020 koulutuskatto, jolla rajoitettiin opiskelijoiden mahdollisuuksia valita samantasoinen tai aiempaa alempi koulutus. Uudistuksilla on pyritty joustavoittamaan järjestelmää ja mahdollistamaan opiskelu erilaisissa elämäntilanteissa. (Pulkkinen et al, 2025).

Lisäksi SYL pitää ongelmallisena sitä, että niissä tapauksissa, kun opiskelija aidosti haluaa opiskella kaksi tutkintoa, kasvaa tutkintojen suorittamiseen yhteenlaskettu aika, jolloin opiskelijan taloudellinen ahdinko lisääntyy opintotuen tukikuukausien ollessa erittäin rajattuja. Alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen myönnetään 48 tukikuukautta, ja esimerkiksi terveydellisistä syistä on mahdollista saada kuusi lisätukikuukautta.

Ehdotimme lausuntokierroksella lakiesitykseen muutosta, jonka myötä nykyisen yliopistolain 43 §:n 1 momentin mukainen mahdollisuus palauttaa vanha opiskeluoikeus voimaan osallistumatta 36 §:ssä tarkoitettuun opiskelijavalintaan ulotettaisiin myös tällä yhden opiskelupaikan säännöksillä menetettyihin opiskeluoikeuksiin.

Menetetyn opiskeluoikeuden palauttaminen olisi tällöin mahdollista joko uudesta opiskeluoikeudesta valmistumisen jälkeen tai niin, että uuden opiskeluoikeuden menettäisi, mikäli palauttaisi vanhan voimaan. Kohtuullisina rajoituksina palautusoikeudelle voitaisiin pitää sen rajaamista vain yhden menetetyn opiskeluoikeuden palauttamiseen sekä myös aiempien kestoltaan rajaamattomien oikeuksien keston rajaamista palauttamisen yhteydessä. Palautusoikeus mahdollistaisi siirtymäajan

kaltaisesti uuden opiskeluoikeuden kokeilun ja vanhaan palaamisen sekä peräkkäisten tutkintojen suorittamisen sujuvammin ilman, että esityksen tavoitteet yhteen tutkintoon keskittymisestä vaarantuisivat. SYL pitää ehdotusta edelleen perusteltuna.

SYL haluaa tässä yhteydessä peräänkuuluttaa ensikertalaisuuden kriteerien uudelleentarkastelua esityksen haitallisten vaikutusten minimoimiseksi. Nykyisellään ensikertalaisuuden menettää välittömästi otettuaan paikan vastaan korkeakoulussa. Näin ollen syntyy tilanteita, joissa nuori ei saa korkeakoulututkintoa ensimmäisessä tutkinto-oikeudessaan suoritetuksi, mutta ei myöskään pysty vaihtamaan alaa helposti menetettyään ensikertalaisuusstatuksensa.

SYL ehdottaa ensikertalaisuuskiintiöstä säättämistä niin, että jatkossa ensikertalaisuutensa menettää vasta, kun on saanut kasaan 60 opintopistettä. Näin koulutusresurssit kohdistuisivat koulutustasoa nostavaan koulutukseen nykytilaa vastaavalla tavalla, mutta harvempi nuori joutuisi tilanteeseen, jossa ei saa tutkintoa suoritetuksi alkuperäisessä opinto-oikeudessaan, mutta ei myöskään onnistu alanvaihdossa menetetyn ensikertalaisuuden vuoksi.

Lähteet:

Pulkkinen et al. (2025). Osaamisen kehittäminen TKI-toiminnan rinnalla. Katsaus Alankomaiden, Norjan, Ruotsin ja Tanskan keinoihin osaamisen kehittämisessä oppilaitosten TKI-toiminnassa ja yritys yhteistyössä. OAJ.

Lisätietoja:

Heidi Rättyä, koulutuspolitiikan asiantuntija

heidi.rattya@syl.fi, 041 515 2231